

NORDAFAR A/s

Af direktør Jørgen Jørgensen

Efter forhandlinger med daværende Grønlands Styrelse om fornøden tilladelse til at drive virksomhed i Grønland, blev der i 1949 oprettet et aktieselskab i København, Grønlands Industri og Handels Kompagni, kaldet Asgriko, som på basis af en samarbejdskontrakt med norske fiskerikredse påbegyndte opbygningen af en fiskeristation i den indre Færingehavn. Kontrakten med nordmændene gik ud på, at de norske fartøjer forpligtede sig til at benytte stationen som base for deres fiskeri og indtage de nødvendige forsyninger fra den påtænkte station, derved sikredes der stationen tilstrækkelige indtægter til normale afskrivninger og forrentning og et rimeligt overskud. Da den nye plan for den fremtidige udvikling i Grønland blev en kendsgerning, blev den tidligere givne tilladelse til at drive stationen inddraget, og en ny tilladelse blev givet, men kun for eet år ad gangen. Alligevel gennemførte man indenfor virksomheden en udbygning af stationen med forskellige anlæg i land og nogle kajer, således at stationen i 1953 havde en værdi af 2 mill. kroner.

Færøerne havde fra midten af trediverne opbygget en mindre station i den ydre Færingehavn samt et sømandshjem, men beliggenheden her var ikke særlig gunstig, når man tager antallet af fiskefartøjer i betragtning. I 1952 indledtes der derfor forhandlinger med de færøske fiskeriinteresser om et samarbejde baseret på færøsk aktiv deltagelse i driften af den nye station i den indre del af havnen. Disse forhandlinger resulterede i, at man i 1953, efter forudgående forhandlinger med de danske myndigheder, dannede et nyt aktieselskab i København med en aktiekapital på 2 mill. kroner, hvor også nordmændene blev direkte interesserede, og det nye selskab fik navnet *Nordafar*, der betyder Norge, Danmark og Færøerne. Den norske og færøske kapital fordeler sig med 40 % på hver af parterne og 20 % på det tidligere grønlandsselskab Asgriko. Asgrikos station blev solgt til det nye selskab Nordafar for opførelsesværdien 2 mill. kroner.

*Et kig ud over Nordafars bygninger i Færingehavn.
Det højeste hus omtrent midt i billedet er administrationsbygningen.*

Ved forhandlinger med de danske myndigheder opnåede man at få koncession til at drive virksomheden foreløbig i en periode af 15 år, altså til 1969. Samtidig blev der gennemført en aftale med de danske myndigheder, hvorefter disse skulle købe de bestående kajer og stille midler til rådighed til en udvidelse af disse kajer. Til dette formål bevilgede staten 2 mill. kroner, og kajerne ved Nordafar's station i Færingehavn er således statens ejendom, men Nordafar har brugsretten indenfor koncessionens løbetid mod at betale en forpagtningsafgift. Ligeledes betaler Nordafar staten leje for grunden. Denne kan ikke købes; endelig betales der en afgift for omladning af saltfisk plus toldafgift for visse varer og for frossen produktion.

Samtidig tilvejebragte Nordafar's aktionærer yderligere investeringskapital, og i dag er stationen udbygget til en værdi af ca. 6,5 mill. kroner, og kajerne, som Nordafar har bygget for statens regning, har nu en længde på ca. 230 meter og et kvadratmeterareal på ca. 6000.

Stationen omfatter en saltsilo, der kan rumme mellem 5-6000 tons salt, 2 fryserier med en lagerkapacitet på ca. 800 tons, maskin- og reparationsværksted, diverse

lagerbygninger, kraftstation, vandværk og provianthandel samt naturligvis nødvendig mandskabsbeboelse; på kajen er monteret 2 elektriske skinnekørende kraner.

I 1951 blev det tilladt den norske stat at rejse et sømandshjem eller velfærds-hus, som det hedder, på pladsen og i tilknytning hertil et bad og vaskeri, og det færøske sømandshjem, der tidligere var placeret i den ydre Færingehavn, blev i 1956 nedrevet og genopbygget på Nordafar's område i den indre Færingehavn. Stationen er iøvrigt udstyret med moderne transportmateriel som gaffeltrucks og payloader, og elektriske transportbånd anvendes i den udstrækning, det er gennemførligt.

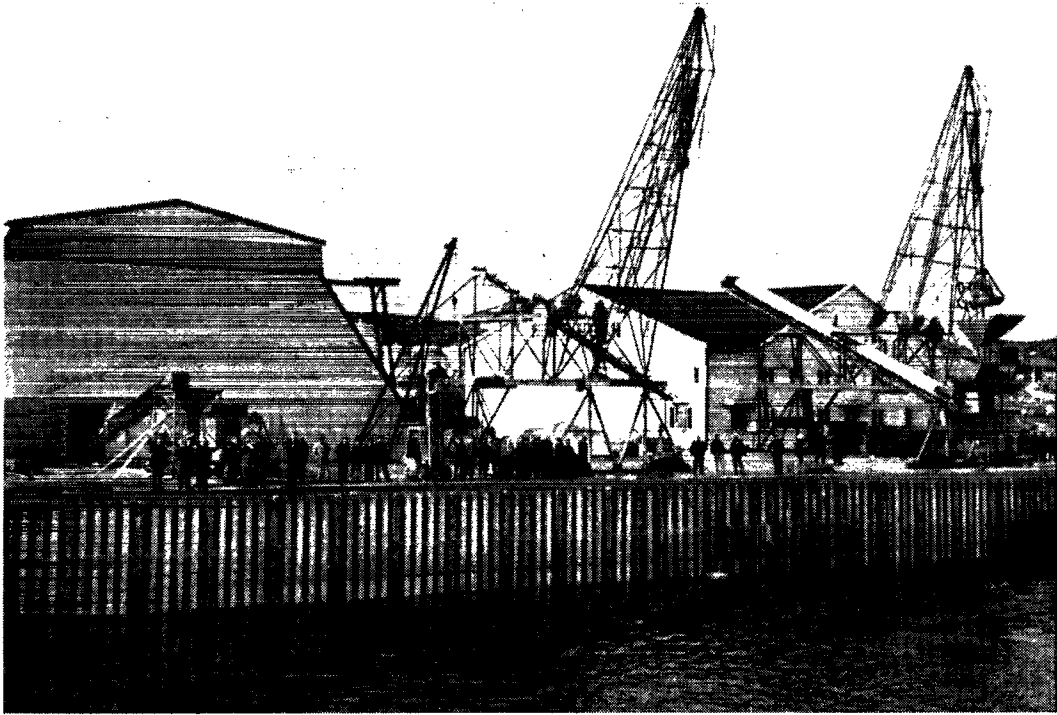
Det har været en meget hektisk periode i tiden fra 1953 og op til nu, hvor hver sæson har været præget af store udvidelser. Alle materialer måtte nødvendigvis fragtes til Grønland, ja, selv støbesand er blevet sejlet den lange vej.

Stationens personale omfatter godt og vel 100 mand og i tilknytning hertil en kantine, der betjenes af 10 mand. Indtil 1956 var der udelukkende mandfolk på stationen. Det er naturligvis umuligt for Nordafar at skaffe beboelse til mand-skabets familier, og derfor har man strengt holdt på, at ingen skulle have lov til at tage sin familie med op, men naturligvis har der været periodiske besøg af familie. I 1956 forsøgte man med kvindeligt kantinepersonale, og dette gik over al forventning. Jeg tror man kan sige, at alle passede på, at den enkelte ikke skulle få særlige fortrin, og dermed løste problemerne sig af sig selv. Der er almindeligt spiritusforbud på stationen, men engang imellem serveres der en øl til maden, når der er særlig anledning dertil.

Det er hårdt arbejde for mandskabet den tid, sæsonen varer, fra begyndelsen af maj måned til slutningen af september, ofte op til 16-18 timer i døgnet. De norske og færøske fiskefartøjer kommer og lander deres fangst af saltfisk og fersk helleflynder og indtager samtidig forsyninger af salt, proviant og vand og får repareret motorer, radioanlæg, ekkolod etc. Ekspeditionen skal gå hurtigt, skipperne er ikke interesseret i at sløse tiden bort.

Når en sæson tilrettelægges, er der mange ting at tage hensyn til. Intet må mangle. Der skal indkøbes omkring 8000 tons salt fra Middelhavet, proviant og artikler iøvrigt til personligt brug for ca. 4000 fiskere i ca. 4-5 måneder. Man kan ikke i Grønland telefonere efter supplement som herhjemme, alt skal være forudberegnet og skal findes på stedet. Der skal opfragtes omkring 700 tons fros-sen sild, blæksprutte eller makrel, som bruges til agn ved torskefiskeriet, samt alt øvrigt nødvendigt udstyr til reparation af maskiner og transportmateriel.

Nordafar chartrer derfor nogle lastefartøjer, hvis størrelse varierer fra 12-2100 tons. Disse fartøjer sejler forsyninger til Grønland og hjemfragter den landede saltfisk. Et af fartøjerne er gerne på ca. 2000 tons og betegnes som ekspeditions-

*Saltkraner ved kajen i Færingehavn.
Til venstre ses den store saltsilo og bygningen til højre rummer fryseriet.*

skib. Det er det fartøj, der åbner sæsonen, kommer op med de første forsyninger og en væsentlig del af det samlede mandskab. Når fartøjet er losset, lastes det med saltfisk, som i mellemtiden er opsamlet på land, idet der altid sendes en fortrop til Grønland for at rigge stationen til inden ekspeditionsskibets ankomst og samtidig for at kunne modtage de første fangster.

I den udstrækning, det er gennemførligt, indkaldes fiskefartøjerne over radioen, så de kan losse deres saltfisk direkte til ekspeditionsfartøjet, der i så tilfælde går til ankers ude i fjorden og på den måde kan ekspedere 2 fiskefartøjer fra hver side. Forholdet er det, at den norsk fangede saltfisk tilhører nordmændene, og den færøsk fangede tilhører færingerne. Fisken ekspederes kun af Nordafar mod en afgift og hjemføres til Norge og Færøerne. I enkelte tilfælde aftales der dog salg af een eller flere skibslaster direkte som regel til Middelhavet. Den modtagne ferske helleflynder renses og vaskes omhyggeligt og fryses. Den del af fangsten

køber Nordafar selv, og den eksporteres til England og Sverige, i nogle tilfælde til U. S. A., når prisforholdene taler for det.

Nordafar ejer selv 9 30-fods dæksbyggede motorbåde, som hvert år i sæsonen bemannes med færøske fiskere, og disse driver torskefiskeri ret ud for kysten. Fartøjerne kommer ind hver aften med deres fangst, og denne produktion omfatter enten frysning eller saltning.

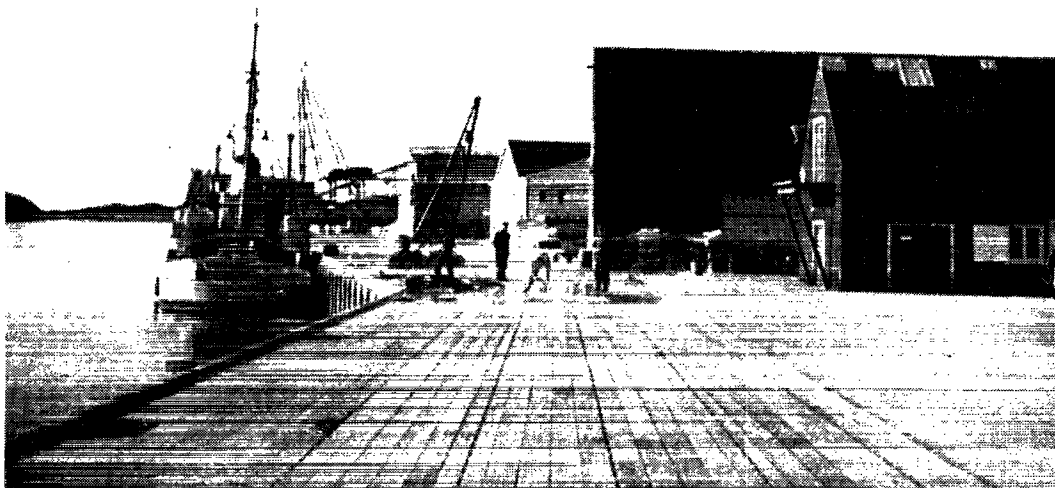
De mange fiskere har ikke store muligheder for at slå til Søren under sæsonen, men når de kommer ind til stationen, er butikken, som Nordafar har oprettet i tilknytning til proviantafdelingen, et yndet tilflugtssted. Der er rivende omsætning. Det er først og fremmest og naturligt tobak og cigaretter, der går, spiritus kan som før nævnt ikke købes. Dernæst almindelige personlige fornødenheder og gaver til kæresten eller konen og børnene, men der er særlig anledning til at notere, at slikkerier er en meget yndet vare. På de ca. 4½ måned, sæsonen varer, sælger butikken omkring 4 tons bolcher, 3 tons chokolade og tilsvarende karameller, lakridsvarer og lignende. Formentlig er det det kølige klima, der inspirerer til større forbrug af søde sager.

På det færøske sømandshjem er der hver søndag formiddag gudstjeneste, og sømandshjemmets leder har over radioen en ugentlig udsendelse til fiskefartøjerne. På det norske velfærdshus er der installeret tonefilmsanlæg, og der vises film 3 gange om ugen. Endvidere arrangeres der skakturneringer og forskellig anden underholdning for fiskerne og stationens personale.

Badet, der omfatter brusebad og dampbad, er ivrigt besøgt, og vaskeriet har fuldt op at gøre. Det er naturligvis en stor lettelse for fiskerne, at de straks ved ankomsten til stationen kan indlevere deres snavsede tøj og få dette tilbage nyvasket, når de atter stikker til søs.

Stationens mandskab er sammensat af norske, færøske og danske medarbejdere, hvor naturligvis de færøske er langt i overtal på grund af deres indgående kendskab til saltfisk. Det danske fiskeriministerium har stationeret en fiskerikontrollør i Færingehavn i sæsonen, særlig med henblik på udøvelse af kontrol med fryseproduktionen. Der er gennem årene oparbejdet et intimt samarbejde med Den kongelige grønlandske Handel. Der indkøbes salt fra Middelhavet i fællesskab. Ofte har vi sambefragtning, og de frysebåde, som er nødvendige for Nordafar for tilførslerne af frossen agn og hjembringelse af den frosne produktion, fragter også frossen fisk for Den kongelige grønlandske Handel, ligesom fryserierne i Færingehavn i stor udstrækning benyttes af Handelen til lagring af den lokale produktion for senere udskibning.

I Færingehavn, på den anden side af fjorden, har den danske stat bygget et tankanlæg for brændselsolie og benzin med en lagerkapacitet på ca. 17 mill. liter.

Nordafars imponerende kajplads sævner sidestykke i Grønland.

Driften af dette anlæg er bortforpagtet til 4 af de største olieselskaber her i landet i et selskab, der hedder Det grønlandske Olieaktieselskab, populært kaldet *Polaroil*, og længere ude mod indsejlingen ligger statens anlæg, hvor havnekontrolløren i Færingehavn har sin bolig og sit kontor. Der er også en moderne radiostation og et sygehus. Alle deroppe har fuldt op at gøre i fiskerisæsonen, ikke mindst radiostationen, som naturligvis i dag er uvurderlig for fiskerflåden, men også sygehuset har nok at gøre. Der er mange tilfælde af ødelagte fingre hos fiskerne, men der forekommer også jævnlig blindtarmsoperationer, ja, selv operation for mavesår er i flere tilfælde gennemført med held deroppe.

Det var færingerne, der begyndte torskefiskeriet ved Grønland i begyndelsen af tyverne, og op igennem årene til efter den sidste verdenskrig er torskebestanden vokset betydeligt. I dag deltager en lang række nationer i det store fiskeri i Davisstrædet på bankerne ud for Grønlands vestkyst. Til Nordafar's station er der således knyttet ca. 75 norske og 75 færøske linefartøjer, det vil sige fartøjer, der driver fiskeri med langline, men også de store moderne færøske trawlere deltager i

fiskeriet. De øvrige nationer, der driver fiskeri ved Vestgrønland, er England, Island, Vesttyskland, Frankrig, Portugal og Spanien og størsteparten af disse er trawlere, bortset fra den del af den portugisiske flåde, der stadigvæk driver fiskeri med enmandsdoryer.

Stort set kan man sige, at fiskeriet ved Vestgrønland begynder ca. 1. maj, det kan variere nogle ganske få dage til begge sider alt efter strøm- og temperaturforhold. På den tid står torsken langs vestkanten af alle bankerne fra og med Kap Farvel/Julianehåbbugten og til og med den sydlige halvdel af Lille Hellefiskebanke. Torsken står på denne tid i en dybde, der varierer fra 120-180 favne, svarende til 2-300 meter.

Sagkundskaben mener, at torsken kommer fra de store havdybder vesten for bankerne, og torsken er på dette tidspunkt meget mager, noget som man bl. a. konstaterer, når man behandler leveren, der viser sig at være meget fedtfattig, men uhyre vitaminrig. Ved bankkanten finder torsken føde i tilstrækkelig mængde. Her bliver plankton og anden fiskeføde hvirvlet op ved brydningen mellem den nordgående varmestrøm og den havstrøm, som kommer op over grundene fra havdybderne vestude. Torsken bliver stående en tid i vestkanten af bankerne for at tage føde til sig og for at vænne sig til den lidt højere temperatur, som er i den nordgående strøm, men den står der ikke i særlig lang tid. Omkring 1. juni trækker den ind over bankerne for at søge efter mere føde, og i juli/august er den helt inde på grundbankerne, og man finder ikke længere nævneværdige forekomster på kanterne af bankerne.

Samtidig med at torsken trækker ind mod land, trækker den også nordover og følger den tidligere nævnte nordgående varmestrøm, der er relativ stærk. Resultet er, at man i slutningen af juli og august/september måned finder store mængder torsk i dybet mellem Lille og Store Hellefiskebanke i det såkaldte Holsteinsborgdybet.

I august/september kommer der koldere vand i den nordgående strøm. Dette hidrører fra issmeltningen ved Kap Farvel og i Julianehåbbugten. Det kolde vand går i bunden og bliver liggende ret over bankerne, og da dette vand er for koldt for torsken, går den højere op i søen over den koldtvandskile, som strækker sig nordpå. Den rigeligere føde, som torsken har fået i løbet af sommermånederne, gør, at den efterhånden bliver federe, og dette konstateres igen på leveren. Hvor man i begyndelsen af sæsonen regner med at få ca. 22 kg tran af 1000 kg torsk, får man i slutningen af sæsonen helt op til 54 kg tran af 1000 kg torsk.

I september og oktober findes hovedtyngden af torsken på de nordlige felter, det vil sige Lille og Store Hellefiskebanke og i dybet mellem disse samt ved Diskøen både helt inde i Diskobugten og vesten for øen. Imidlertid er det ikke

Nordafars store virksomhed i Færingehavn set fra bugten.

al torsk, der trækker med den nordgående strøm; en del bliver tilbage på bankeerne hele vejen langs kysten: ved Nunarssuit, i Julianehåbbugten og rundt Kap Farvel samt et stykke nordover på østkysten.

I sæsonen fra 1. maj og til begyndelsen af august drives der hovedsageligt fiskeri med langline. Der sættes et sæt langliner bestående af ca. 20-30 liner hver med 100 kroge. Når det første linesæt er sat, sættes et nyt, og efter 4 timers forløb begynder man at hale ind på det første sæt. I hver ende af linen er der en retningsbøje med et mindre anker og midt på linen som oftest en midterbøje. Linerne trækkes ombord ved hjælp af et hydraulisk spil via en såkaldt linerulle, der er placeret på lønningen. Ved linerullen står en mand, som hugger torsken af krogen og kaster den hen i en bunge bag sig. Ved hans side står en mand, som trækker linen af linespillet og kveiler den op i et trækar, en såkaldt stampe.

Når torsken er kommet i bungen, er der en mand der, som skærer halspulsåren over på den, for at den kan forbløde for at få kødet så hvidt som muligt. Efter en vis tid bliver den sprættet op og hovedskåret, og den tredje mand i processen udtager indvoldene og kaster dem i søen, medens leveren opsamles til trandamperiet. Derefter bliver torsken sendt til flækkerbænken, hvor 2 mand flækker

den, det vil sige de udskærer rygbenet og skyder den flækkede fisk ned i skyllekarret, hvor den bliver liggende en tid i rindende vand. Derpå går den ad en slidsk ned i lasterummet, hvor salterne tager imod den flækkede torsk, lægger den ud og strør godt med salt på den.

Til første gangs saltning benyttes ca. 1 ton salt til 1 ton fisk. En del af dette salt opsuges ikke, og det benyttes igen ved anden gangs saltning, således at man kan regne med, at der går ca. 700 kg salt pr. 1 ton saltfisk.

Medens alle de her nævnte operationer foregår, bliver alt gjort klar til at sætte nye liner. Fra fryseriet bliver der hver morgen optaget ca. 250-350 kg frossen sild eller makrel eller 200-250 kg frossen blæksprutte. Kasserne bliver brudt op, og agnen bliver taget op af kassen efterhånden som spuleslangen har optøet det tilstrækkeligt til, at det kan skæres op i passende agnbidder, hvorefter det bæres ind i agnhuset, hvor linerne i mellemtiden er rygtet, nye kroge påsat etc., og herinde bliver agnen påsat og linerne derefter kveilet over i en ny stamp. Normalt foregår operationen således, at ca. et kvarter efter, at den sidste krog er halet op fra søen, er linesættet klar til at sættes ud påny. Medens linen sættes fra hækken, går båden med ca. 4 mils fart. Når dagen er slut, bliver der sat 2 natliner, og de er gerne en del længere end daglinerne. Langlinefiskeriet slutter som regel i august måned, fordi torsken står højt i søen, og da går linebådene over til juksefiskeri eller håndsnøre.

Med ekkoloddet i gang går fartøjerne ind over bankerne til de finder fisk. Der stopper de og kaster redskaberne ud. På en såkaldt snelle er der oprullet ca. 100 favne nylonsnøre med en såkaldt 3-kroget svenskepilk på enden af snøren. En god favn over pilken er fæstet et forsyn af nylon med krog og med ca. 1 favns afstand ialt ca. 10 kroge op langs snøren, og denne snøre slippes ud til den dybde, hvor torsken står.

I dette fiskeri er alle mand med, de kaster ud og trækker op, skærer samtidig halspulsåren over på torsken, men når der er kommet en passende mængde fisk på dækket, går nogle af fiskerne ud af fiskegænget, og de begynder at behandle torsken som før beskrevet, medens de øvrige fisker videre. Indtil primo/medio september benyttes denne fiskemetode, hvorefter fiskerne igen går over til linefiskeriet.

Det er kolossale fangster, de forskellige nationer hjembringer fra fiskefelterne ved Vestgrønland og i særdeleshed trawlerne. I 1956 havde 2 af de mest moderne færøske trawlere således på 16 dage i maj måned hver en produktion på 350 tons saltfisk. Det er vanskeligt at fastslå den totale fangst nøjagtig, og de tal fra internationale opgørelser, der for øjeblikket er til rådighed, hidrører fra 1953, men fangstkvantumet er dog næppe mindsket siden. Totalfangsten i 1953 er opgjort til ca. 205 mill. kg. Heraf var portugiserne alene repræsenteret med 54 mill. kg

og Færøerne og det lokale Grønland med ca. 50 mill. kg, medens Norge lå på ca. 31 mill. kg.

Heldigvis fortæller fiskeribiologerne overensstemmende, at der er konstateret så omfattende yngelårgange, at fremtidsudsigterne stadig må betragtes som gode, forudsat klimaet ikke ændrer sig væsentligt.

Desværre deltager ingen danske fiskefartøjer i fiskeriet ved Grønland, og ved samtaler med fiskeriinteresserede i Danmark konstateres det, at interessen for at gå på fiskeri ved Grønland ikke er særlig stor, hvilket formentlig må skyldes den omstændighed, at når fiskerne i Danmark bogstavelig talt kan hente fisken uden for døren, er der ingen, der er interesseret i at arbejde under de afsavn, som grønlandsfiskeriet giver. Den opfattelse har været gældende, at danske fiskefartøjer ikke kan få den fornødne hjælp og støtte under fiskeri ved Grønland. Det kan hertil oplyses, at Nordafar's fiskeristation i Færingehavn også står til tjeneste for danske fartøjer, hvilket også fremgår af den kendsgerning, at det eneste danske fiskefartøj, der gennem de senere år har drevet fiskeri ved Grønland, nemlig „*Hertha*“ af Esbjerg, hvert år har anløbet stationen i Færingehavn flere gange og der fået sine forsyninger på lige fod med andre fartøjer.